

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

ארבעה שיערי ט"ו בשבט

שניים עשר ירחים

מילים ולחן: נעמי שמר

בְּתִשְׁרֵי נְתוּ הַדְּקָל
פְּרֵי שְׁחוּס נְחֻמָּד
בְּחֶשְׁוֹן יָרַד יוֹרֵה
וְעַל גְּגֵי רֶקֶד
בְּכֶסֶלוֹ נְרָקִיס הוֹפִיעַ
בְּטַבַּת בְּרָד
וּבְשֶׁבֶט חֲפָה הַפְּזִיעָה
לְיוֹס אֶחָד.

בְּאֶדְר עֵלָה נִיחֹחַ
מִן הַפְּרֻזְדִּיסִים
בְּנִיסָן הוֹנִפוּ בְּכַחַ
פֶּל הַחֶרְמִישִׁים
בְּאִיר הַפֶּל צָמַח
בְּסִינֹן הַבְּפִיר
בְּתַפְּזוֹ וְאָב שְׁמַחְנוּ
אֶחָד קָצִיר.

תִּשְׁרֵי, חֶשְׁוֹן, פְּסִלֹו, טַבַּת
חֲלָפִי חֲלָפִי בִיעֵף
גֶּס שְׁבֵט, אֶדְר, נִיסָן, אִיר
סִינֹן, תַּפְּזוֹ וְאָב.

וּבְבוֹא אֶלּוֹל אֶלִינוּ
רֵיחַ סָתוּ עֵלָה
וְהַתְּחַלְּנוּ אֶת שִׁירֵנוּ
מִהַתְּחַלָּה...

מתחילת בריאתו של העולם לא התעסק הקדוש ברוך הוא אלא במטע תחילה וכך נאמר: "ויטע ה' אלוקים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר" (בראשית ב, ח). אף אתם כשאתם נכנסים לארץ ישראל לא תתעסקו אלא במטע תחילה (ויקרא רבה כה)

מנחה:

מניין המנהג לחגוג ראש השנה לאילנות? ט"ו בשבט נזכר לראשונה כראש השנה לאילן במשנה, כאחד מארבעה תאריכים הקובעים מתי מתחילה השנה לעניינים שונים: "ארבעה ראשי שנים הם. באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים. באחד באילול ראש השנה למעשר בהמה. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים, באחד בתשרי. באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין ולילבולות, לנטיעה ולירקות. באחד בשבט, ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים, בהמשה עשר בו." (מסכת ראש השנה א, א)

"ראש השנה לאילן. מאי טעמה? אמר רבי אלעזר, אמר רבי אושעיה: הואיל ויצאו רוב גשמי שנה. היינו: שכבר עברו רוב ימות הגשמים, שהוא זמן רביעה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה." (ראש השנה, יד, רש"י)
"חד אמר: כבר יצאו גשמי שנה כולה וכבר רובה של תקופה מבחוק. וחורנה אמר: עד כאן היו חייך ממי השנה שעברה, מכאן ואילך הן חייך ממי השנה הבאה." (ירושלמי, ראש השנה, פרק א)

מנחה:

כאשר ישבו בני ישראל בארצם, הם היו מחוברים לטבע הסובב אותם ולעונות השנה המתחלפות. הם הבחינו כי בסביבות אמצע חודש שבט כבר ירדו רוב גשמי אותה שנה והפירות החדשים מתחילים לפרוח ולחנט. לפיכך נבחר ט"ו בשבט להיות הגבול בין הפריחה של השנה שעברה ובין הפריחה של השנה - מהפירות שחנטו עד ט"ו בשבט יינתנו תרומות ומעשרות על חשבון השנה הקודמת, ומהפירות שיחנטו מט"ו בשבט והלאה יינתנו תרומות ומעשרות על חשבון השנה הזאת. כך גם לענייני ערלה ונטע רבעי, ויש אומרים גם לענייני שמיטה.

קוראת:

בשנות הגלות הארוכות נשתמר ט"ו בשבט כיום של ביטוי הגעגועים לארץ ישראל ולפירותיה. מהפך אמיתי עבר על החג בסביבות המאה השש עשרה - אז הנהיגו המקובלים בצפת את סדר ט"ו בשבט, שבמהלכו מברכים על שלושים מיני פירות ועוברים לאכילתם בכדי להשפיע חסד על פירות ארצנו ועל הפירות הרוחניים בעולמות העליונים.

יש לי חג

מילים ולחן: נעמי שמר

כשתיאלס תרועת הפסטיבלים
ילבלבו שירי אהבתי
אני יכול לשמח איה שפא לי
וזהו זה החג האמתי

יש לי יום יום חג
יש לי חג יום יום
יש לי יום יום חג
הללויה

התינוקות פתאום יודעים ללכת
ובני השש יודעים פתאום לקרא
והאופה אופה לי את הלחם
וזהו זה החג בהדרו

יש לי יום יום חג...

הנה היום חלף הלך הגשם
ובפרוס חפה גדולה תלויה
אל החלון חמדת נפשי נגשת
וזהו כל החג - הללויה

יש לי יום יום חג...

הללויה בגלל דברים פאלה
הללויה אני עצונו שר
הללויה יום יום ואיזה פלא
הללויה לחג שלא נגמר

השקדיה פורחת

מילים: ישראל דושמן
לחן: מנשה רבינא

השקדיה פורחת,
ושמש פי זוכת.
צפרים מראש כל נג
מבשרות את בוא החג:

ט"ו בשבט הגיע - חג האילנות

הארץ משועת:
הגיעה עת לטעת!
כל אחד יטע פה עץ,
צאטים נצא חוצץ:

ט"ו בשבט הגיע - חג האילנות

נטע כל הר נגע,
מצו ועד צאר-שבע:
וארצנו שוב נירש -
ארץ זית יצהר ודבש.

ט"ו בשבט הגיע - חג האילנות

קוראת:

עם שיבת העם היהודי לארצו ותחילת המפעל הציוני, שוב שינה ט"ו בשבט את אופיו ו"ירד אל הקרקע". העם המבקש להתחדש בארצו העניק לט"ו בשבט משמעות מעשית - מועד שבו יוצאים כל ילדי ישראל ונוטעים עצים בארצם, ובכך מכים הם עצמם שורש באדמה הקדושה ומסייעים בבנייתה ובהפרכת שממותיה.

קוראת:

בשנים האחרונות, עקב עליית המודעות למשבר האקולוגי ההולך ומחריף, קיבל ט"ו בשבט תפנית נוספת על ידי רבים, והפך למעין "יום כדור הארץ" יהודי. ביום זה אנו מזכירים לעצמנו כי המציאות כולה מורכבת מיחסי גומלין, וכי לאילנות באשר הם ישנו תפקיד מרכזי בשמירת האיזון במערכת שבה אנו חיים. כריתת יערות והרס הטבע אינם אלא כריתת הענף שעליו אנו יושבים, ולכן יש לעצור תופעות אלו.

"ט"ו בשבט הגיע חג האילנות" - חג האילנות באשר הם, חג לכל אשר חיותו תלויה באילנות, חג לכל אשר האילנות שואבים את חיותם מהם - חג לעולם שבו האיזון נשמר והאדם והטבע חיים בהרמוניה.

במרכז הסדר נהוג לשתות ארבע כוסות יין. הכוס הראשונה כולה יין לבן, הכוס השנייה רובה לבן ומיעוטה אדום, הכוס השלישית רובה אדום ומיעוטה לבן והכוס האחרונה כולה יין אדום. לארבע הכוסות של הסדר משמעויות וטעמים שונים:

טעם אחד הוא עונות השנה - מן הלבן המסמל את ענני החורף ואת שלגיו, אל הוורוד המסמל את הניצנים מבשרי האביב, דרך האדום המסמל את הקיץ וכלה באדמדם המסמל את הסתיו.

על פי המקובלים, הלבן מסמל את הצד הרוחני ביותר ואילו האדום הוא הצד החומרי, הקשה מכולם ומחייב תיקון.

רעיון נוסף הוא כי ארבע הכוסות מסמלות את ארבע התקופות בתולדות ישראל שניתן להן ביטוי בגלגולי החג: תקופת המשנה והתלמוד, ימי הגלות, ראשית הציונות וימינו אנו.

מנחה:

סדר ט"ו בשבט, כסדר פסח, נערך סביב ארבע כוסות - ארבעה שערים של משמעות.

בסדר זה בחרנו להקדיש כל כוס, כל שער, לרעיון אחר של אהבת הטבע ושמירה על הסביבה.

נצא למסע משותף של עצירה והתבוננות ביופייה של הארץ, מסע של הכרת הטוב אל מול כל

השפע הזה, מסע של מחויבות עמוקה לשמירה על הקיים לצד קריאה להתחדשות מתמדת.

נצא ביחד למסע של אהבה ומחויבות.

קוראת:

יהי רצון, שבעבור עריכת סדר זה, בזכותן של ארבע כוסות ובסגולתם של פירות ארץ-ישראל, נזכה להגשמת כל ערכינו.

שכל אישה ואיש, שכל עץ ואילן,

ייתנו את פריים המיוחד להם, בקהילה ובטבע

לאהבה ולהנאה מאילנות ארץ ישראל.

שתתחדש עלינו שנת אילן טובה

ושופעת ברכה עד בלי די.

אמן.

(מתוך סדר ט"ו בשבט של חברת המתנ"סים/ יעקב מעוז)

שער ראשון

עצירה והתבוננות

מנחה:

ט"ו בשבט מזמין אותנו לעצור לרגע את המרוץ ולהתבונן. להתבונן בארצנו, על נופיה ונפלאותיה. להתבונן בעצמנו ובמקום שאנו ממלאים בעולם. להתבונן באופן שבו עיצבו אותנו נופי ילדותנו והפכו אותנו למי שאנחנו כיום. לבחון האם אנו מתייחסים אל אותם הנופים כאל מובן מאליו או לוקחים עליהם אחריות, בשביל ילדינו. נרים כוס למען הנוף והחוויות הסביבתיות של ילדינו - כוס של מחויבות לשמירה על נוף ילדותם למענם, למען הדורות הבאים ולמעננו; לחיים!

ברוך אתה ה' אלוֹקינו מלך העולם בורא פרי הגפן!

שותים כוס יין ראשונה כולה לבן

קוראת:

מתוך דברי ס. יזהר בנאום בכנסת 12.6.1962
ארץ נושבת בלי פרחי בר - מחנק בה. ארץ שאין בה משבר-רוח פתוח, בלתי-מופרע - תהיה מלון ולא מולדת.
ארץ נושבת שהכול בה כביש ומדרכה והרגשת הכול-גמור-לי-כאן תאכל כל חלקה טובה בלב צעירה.
ואילו חורף חורף הולכים ומושמדים פרחי הבר בארץ ביד גסה ורחבה.
לא יארכו הימים וכלנית ורקפת ונרקיס, מן הרגילים והנפוצים והאופייניים ביותר לארץ - ייעלמו ויישארו רק כמוצגי מוזיאון.
כמה מיני אירוס כבר נשמדו. צבעוני הגבעות מושמד והולך...
תקצר השעה מלפרט כל המקומות שהושחתו בעבר ושעומדים להיות מופסדים מחר -מחרתיים, עם כל תכנית פיתוח נפסדת, עם כל העברת קרקעות. אם לא ייעשה בעוד מועד, יתברר שהרוצה ליהנות מיפי יער בהר - ייסע לחוץ-לארץ. הרוצה לרחוץ בים מסביר פנים - ייסע לחוץ-לארץ. הרוצה לנשום נשימת רווחה וירוקה בארץ רעננה - ייסע לחוץ-לארץ....
צריך לקיים כפי שהם - אזורים שלמים, שאפשר לעבור בהם מבלי לראות ומבלי להיתקל לא במתקני אדם ולא בפליטת עסקנותו. מקומות שהטבע שבהם נאמן עד כדי כך שיהיה דולה את הנאמן שבאדם. שיהיה לו מגע טבעי ותמים עם החי והצומח במקום חיותו הנכון..."

קוראת:

אין כרבי נחמן מברסלב המעודד אותנו לצאת אל בין היערות והצמחים:
"כי דע, כי כל רוֹעָה וְרוֹעָה יש לו נגון מיוחד לפי העֲשָׁבִים וְלְפִי הַמְּקוֹם שֶׁהוּא רוֹעָה שָׁם, כי כל בְּהֵמָה וְבְהֵמָה יש לה עֵשֶׂב מִיחָד, שֶׁהִיא צְרִיכָה לְאֶכְלוֹ. גַּם אֵינֶנּוּ רוֹעָה תָּמִיד בְּמִקוֹם אֶחָד. וְלְפִי הַעֲשָׁבִים וְהַמְּקוֹם שֶׁרוֹעָה שָׁם, כֵּן יֵשׁ לוֹ נגון כי כָּל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב יש לו שִׁירָה שְׂאוֹמֵר שָׂזָה בְּחִינַת פְּרָקַן שִׁירָה וּמְשִׁירַת הַעֲשָׁבִים נַעֲשֶׂה נגון שֶׁל הַרוֹעָה".
(רבי נחמן מברסלב, ליקוטי מוהר"ן, תניינא סג)

סיון הר-שפי

הַהֲתַחֲלָה תִּהְיֶה שְׂמֵחָה

נִרְפָּה וְנִפְקָר לְזִרְמִים

לֹא בְּחֵרוֹק שָׁנִים לְתַלְמִים

נִתֵּן לָהּ לְקַלְקַל אֶת הַשׁוֹרוֹת

בְּהֲתַחֲלָה נִתֵּן לָהּ מְנוּחָה

אַחַר כֵּךְ נַעֲבֹד בָּהּ שָׁנִים

כְּיָמִים אֶחָדִים

הָעֵשֶׂב יַעֲלֶה פָּרָא

הַחִיָּה תִרְבֶּה

הַיָּמִים יִשְׁתַּגְּעוּ וְיִסְעֲנוּ

יִפְרֹץ בְּבֵית

בְּסֵלוֹן, לְעֵינֵי כָל.

יִפְלוּ כְּפִתוּרִים, יַעֲלוּ פְּרָחִים

לְלֵא מְבוֹכָה

הִיא תִינִיק אוֹתָנוּ מְדַבֵּשׁ הַחֵלֶב.

הַהֲתַחֲלָה תִּהְיֶה שְׂמֵחָה

כְּבִשְׁנַת שְׂכָחָה

מִכִּין אֶת עֲצָמוֹ בְּעֶמֶק

חֶקֶל תִּפְחוּין.

חלקת אלוהים

מילים: יהורם טהר לב
לחן: נורית הירש

מַעֲיָן יִדְעֵתִי בְּיוֹן עֲשֵׂבֵי הַבַּר
בְּתוֹךְ הַשָּׁקֶט הַכָּחַל
לוֹ יִדְעֵתִי כִּכָּה לַחַיּוֹת
לִנְבֵּץ וְלַעֲד לֹא לַחֲדוּל.
הַיָּמִים שֶׁעוֹד נוֹתְרוּ לַאֲהָבָה
חוֹמְקִים מִבְּיוֹן הָאֶצְבָּעוֹת
וְנִנְחָנוּ לֹא נִבְשָׁשׁ
לֹא אוֹת וְאֵף לֹא רִמְזָה לְבָאוֹת.
חֲלֻקַּת אֱלֹהִים וּפְסַת שְׁמַיִם
דָּבָר לֹא אֲבַשֵּׁשׁ בְּכִּי אֲבֹן קִטְנָה
כִּאֲשֵׁי לְהַנִּיחַ בְּצֵל הַזֵּית
וְלִשְׁקֹט אֶרְבָּעִים שָׁנָה.

מַעֲיָן הָיָה לִי בְּיוֹן עֲשֵׂבֵי הַבַּר
פְּנֵת יְלָדוֹת נְאֻמָּנָה
בְּלִבִּי רוֹגַעַת לְעֵד
חֲלֻקַּת אֱלֹהִים הַקְּטַנְטָנָה.

חֲלֻקַּת אֱלֹהִים וּפְסַת שְׁמַיִם...

מִי זֶה יִשַׁח אוֹתִי
אֵל אוֹתָהּ הַשְּׁלוֹהַ שֶׁיִּדְעֵתִי
אֵל הַדְּמָמָה.
אֵל חֲלֻקַּת הַקְּצֵמָה.
אֵל עֶרֶשׂ יְלָדוֹתִי.

קורא/ת:

הקרבנה אל הבריאה מעוררת בנו הכרת תודה על יופיו של העולם והבנה כי כל עשב ועשב, כל חיה לסוגיה הם ייחודיים וחשובים להמשך קיומו של העולם. יפי בריאה מעדן את הרגש הדתי ואת הכרת הטוב:
"ובשוב דעתו אל מקור הטבע, מעשה ידי יוצר, ישובו אליו כל חמדות הנפש הטבעיות, רגשי קודש והתרוממות נפש אל אל אלים. וכל מידות טובות הטבעיות אשר לאדם הישר, אשר לא השחית דרכו על ידי עזיבתו אורח ישרים הסלולה."
(הראי"ה קוק, עין אי"ה - ברכות, כרך ב ירושלים תש"ן, עמ' 297)

מנחה:

הפירות שייכים למימד הארצי, הגשמי והחומרי ביותר של עולמנו - האכילה. אך בט"ו בשבט אנו מוסיפים לאכילת הפירות מימד נוסף, ובו הם מסמלים את ארבע ההוויות של עולמנו:
עולם האצילות - הוא עולם הרוח שאין בו מימד חומרי כלל ולכן אף פרי אינו מסמל אותו.
עולם הבריאה - שאין בו קליפה כלל, ואותו מסמלים פירות הנאכלים בשלמותם ולא נשאר מהם פסולת, למשל: תאנה, ענב, תפוח, לימון, אגס, חבוש, תות או אוכמנייה.
עולם היצירה - שהעיקר בו הוא היסוד הרוחני, ואותו מסמלים פירות שקליפתם והמעטפת שלהם נאכלות ואילו תוכם, הגרעין, הוא פסולת, למשל: תמר, זית, שיזף, גודגדן, אפרסק, שיזף, משמש, שסק או עוזרר.
עולם העשייה - שבו צריך להתאמץ כדי לחשוף את הרוחניות, ואותו מסמלים פירות שתוכם נאכל וקליפתם היא הפסולת, למשל: פיסטוק, רימון, אגוז, פקאן, פירות הדר.

מנחה:

הבה ונאכל מפירות ארצנו.
"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שבכוח סגולת אכילת הפירות יתמלאו האילנות מעוז שפע הודם, לשוב שנית ולהגדילם ולהצמיחם מראשית השנה ועד אחרית השנה, לטובה ולברכה, לחיים טובים ולשלום." (תיקון ט"ו בשבט, חמדת הימים)

ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא פרי העץ!

אוכלים מפירות הארץ - נוהגים לאכול תחילה פרי משבעת המינים (זית, תמר, ענב, תאנה או רימון) או פרי חביב אחר

בתיאבון!

בחולות

מילים: חיים חפר
לחן: עממי צרפתי

הִיָּה זֶה בְּחֻצוֹת הַלַּיִל - בְּחֻלוֹת
כְּשֶׁאֵג יֵצֵא לוֹ לְטִיֵּל - בְּחֻלוֹת
וְעַל רֹאשׁוֹ מְנַבְּעֵת עֵשׂ,
וְלִשְׁפָּתָיָהּ טַעַם דְּבֶשׂ
וּכְשֶׁחִבֵּק אוֹתָהּ מִמֶּשׂ,
בְּהוֹלֵם לְבָבָהּ הוּא תֶּשׂ
בְּחֻלוֹת.

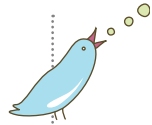
כֶּה נֹלְדָתִי אֲנִי - בְּחֻלוֹת
עֲלֵמֵת הַחַו הִיָּתָה אִמִּי - בְּחֻלוֹת
וְלֹא צָרִיךְ לְהִיּוֹת נְבִיא
הָאִישׁ הַהוּא הִיָּה אֲבִי
תְּלוּץ נְחֻמָּד וְלִבִּבִי,
אֶל הָעוֹלָם אוֹתִי הִבִּיא
בְּחֻלוֹת

וְכֶה בְּנֵי הַסֵּם אֵת בֵּיתָם - בְּחֻלוֹת
וּבְנֵי אַחֵר בֵּית קָם - בְּחֻלוֹת
וּכְשֶׁצִּמְחוּ כְּאוֹ רְחוּבוֹת,
הִלְכְּתִי בְּצַדִּיקֵי אֲבוֹת
וְנֶכֶס הִגְעִיתִי לְמִצְוֹת,
הִתְחַלְתִּי יְלָדוֹת לְצִבְט
בְּחֻלוֹת

הִיָּיתִי לֶה עֲבִיטָה נוֹתָן - בְּחֻלוֹת
וְכֶה נֹלְדָ לְנוּ הַבֶּן - בְּחֻלוֹת
תְּלַפּוּ לִילוֹת, תְּלַפּוּ יָמִים
וּבְנֵי גֵם הוּא אֵינוֹ תָּמִים
בְּלִיל אֲבִיב, בְּלִיל קֶסֶמִים,
גֵּם הוּא הוֹלֵךְ לוֹ לְפַעֲמִים
בְּחֻלוֹת.

אֲנִי זֹכֵר אִיָּה שְׂרָתִי שֵׁם - בְּחֻלוֹת,
אֵת עֲלוּמֵי הַשְּׂאֲרָתִי שֵׁם - בְּחֻלוֹת,
גֵּם לְנִכְדֵי אֲנִי אוֹמֵר:
לוֹ כֵּךְ אֲנִי צָעִיר יוֹמֵר
הִיָּיתִי אֵת הַפֶּל מוֹכֵר
וּבְדָבָר אֶחָד בּוֹחֵר:
בְּחֻלוֹת.

עוֹד יֵשׁ מְקוֹם לְאַהֲבָה - בְּחֻלוֹת
תִּדְעוּ לְכֵס שֶׁאֵז מִצְוָה - בְּחֻלוֹת
הַזְּמַן עוֹבֵר מֵהָר פֶּל כֶּה,
וְהוּא הָרִי אוֹהֵב אוֹתָךְ
אֶל הַחֻלוֹת לְכֵן אִם כֶּה,
לְפָנַי שְׂאִיזוֹ עִיר תִּצְמַח - בְּחֻלוֹת.

תפוחים ותמרים

מילים: איתן גלס
לחן: רמי קליינשטיין

אִם תֵּלֵךְ אֶל הַשּׁוּק
תִּרְאֶה אוֹתָהּ בּוֹכָה
אִשָּׁה יָפָה בְּיוֹן הַפְּרוֹת
מוֹצִיאָה עוֹד מִמְחָטָה

הַרוֹכְלִים לֶה צוֹעֲקִים
מָה קָרָה לֶךְ תְּמוּדָה
זֶה אַהוּבֵי שְׁלֹא רוֹצֶה
הוּא מִצָּא לוֹ נַעֲרָה

קָחִי לֶךְ תְּפוּחִים וְתַמְרִים
הַמְתִּיקִי אֵת יוֹמֶךָ
הוּא לֹא שׁוֹנֵה אֵת הַכָּאֵב
שֶׁפִּתְרוּצֵץ אֶעֱלֶךָ בְּלֵב

הִיא אוֹהֶבֶת אֵת הָאִישׁ
שֶׁלֹּא אוֹהֵב אוֹתָהּ
שִׁמְלַת פְּרָחִים, לְחִיִּים שׁוֹשְׁנִים
לֶךְ לֹא מִסְפִּיקִים
אֲתָה רוֹצֶה אִשָּׁה פְּלִקֵט
בְּלִי נִסְיוֹן חִיִּים
אֲתָה רוֹצֶה יְלָדָה נַעֲרָה
קְפוּאָה וּבְלִי קֶמֶטִים

קָחִי לֶךְ תְּפוּחִים וְתַמְרִים...

וְהִיא פֹה מְחַפָּה
בְּיוֹן דּוֹכְנֵי שְׁנֻקִים
שֶׁאֲתָה תִרְצֶה
אוֹתָהּ אַהוּבָה
כֵּךְ בְּשָׂנוּחַ וּמִתְאִים

קָחִי לֶךְ תְּפוּחִים וְתַמְרִים...

ארץ חיטה ושעורה

מילים: מן המקורות
לחן: עממי

אֶרֶץ חֲטָה וּשְׂעֵרָה וְגִפְנוֹ וּתְאֵנָה וְרַפְּנוֹ
אֶרֶץ-זֵית שְׁמוֹ וּדְבֶשׂ

שירת העשבים

מילים ולחן: נעמי שמר
(ועל פי דברי ר' נחמן מברסלב)

דַּע לֶךְ
שְׁכַל רוּעָה וְרוּעָה
יֵשׁ לוֹ נְגוּן מְיוֹחֵד
מִשְׁלוֹ
דַּע לֶךְ
שְׁכַל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב
יֵשׁ לוֹ שִׁירָה מְיוֹחֵדָת
מִשְׁלוֹ

וּמִשִּׁירַת הָעֵשְׂבִים
נַעֲשֶׂה נְגוּן
שֶׁל רוּעָה
כְּפֹה יָפָה
כְּפֹה יָפָה וְנֶאֱחָה
כְּשֶׁשׁוֹמְעִים הַשִּׁירָה
שְׁלֵהֶם
טוֹב מֵאֵד
לְהִתְפַּלֵּל בְּיַיְהוָה
וּבְשִׁמְחָה לְעַבֵּד
אֵת ה'

וּמִשִּׁירַת הָעֵשְׂבִים
מִתְמַלֵּא הַלֵּב
וּמִשִּׁתּוֹקֵק
וּכְשֶׁהַלֵּב
מִן הַשִּׁירָה מִתְמַלֵּא
וּמִשִּׁתּוֹקֵק
אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
אוֹר גְּדוֹל
אֲזִי נִמְשָׁה וְהוֹלֵךְ
מִקְדוּשְׁתָּהּ שֶׁל הָאֶרֶץ
עָלְיוֹ
וּמִשִּׁירַת הָעֵשְׂבִים
נַעֲשֶׂה נְגוּן
שֶׁל הַלֵּב

שער שני

הכרת הטוב

מנחה:

ט"ו בשבט מזמין אותנו לחזור לתמימות, לתחושת הפליאה והכרת הטוב אל מול המציאות. נשתה כוס שנייה לחיי תחושת הפליאה וההודיה על העולם היפה והמגוון שבו אנו חיים. נרים כוס של שמחה ושל תודה – על ארצנו הנהדרת, על הריה ועמקיה; על מגוון האילנות, הצומח והחי המביאים ברכה ואיזון לעולם; על הסוד הטמון בכל אבן, על שירת הבריאה; נרים כוס של מחויבות לא לחדול מלהלל ולהודות. לחיים!

תפילה

לאה גולדברג

למדני, אֱלֹהִי, בְּרַךְ וְהִתְפַּלֵּל
על סוד עֵלֶה קַמֵּל, על נְגִה פְּרִי בְּשֵׁל,
על חֲסוֹת הַזֹּאת: לְרֵאוֹת, לְחוֹשׁ,
לְנֶשֶׁם,
לְדַעַת, לְיַחַל, לְהַכְּשֵׁל.

למד את שִׁפְתוֹתַי בְּרַכָּה וְשִׁיר הַלֵּל
בְּהִתְחַדֵּשׁ זְמַנְךָ עִם בְּקָר וְעִם לַיִל,
לְבַל יִהְיֶה יוֹמֵי הַיּוֹם כְּתַמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם.
לְבַל יִהְיֶה עֲלֵי יוֹמֵי הַרְגָּל.

שותים כוס יין שנייה – רובה לבן מיעוטה אדום

קוראת:

ברכי נפשי

בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת ה', ה' אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מֵאֵד הַיּוֹד וְהַדָּר לְבָשֶׁת:
עֵטָה אוֹר כְּשִׁלְמָה נוֹטָה לְשָׁמַיִם כִּירִיעָה:
הַמְקַרְהַ בַּמַּיִם עֲלִיזוֹתָיו הַשָּׁם עֲבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ:
עֲשֵׂה מִלְאָכָיו רוּחוֹת מְשַׁרְתָּיו אֲנִשׁ לַהֵט:
יִסַּד אֶרֶץ עַל מְכוּנָיָה בַּל תַּמּוּט עוֹלָם וְעַד:
תְּהוֹם כְּלָבוּשׁ כְּסִיתוֹ עַל הָרִים יַעֲמְדוּ מַיִם:
מִן גַּעֲרָתְךָ יִנּוּסוּן מִן קוֹל בַּעֲמָךְ יִחַפְזוּן:
יַעֲלוּ הָרִים יִרְדוּ בְּקַעוֹת אֶל מְקוֹם זֶה יִסְדֶּתָ לָהֶם:
גְּבוּל שְׁמֵת בַּל יַעֲבְרוּן בַּל יִשְׁבּוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ:
הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנַחְלִים בֵּין הָרִים יִהְלִכוּן:
יִשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדֵי יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צְמָאִם:
עֲלִיָּהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוּן מִבֵּין עֲפָאִים יִתְנוּ קוֹל:
מְשַׁקֵּה הָרִים מַעֲלִיזוֹתָיו מִפְּרִי מַעֲשָׂיו תִּשָּׁבַע הָאָרֶץ:
מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבַהֲמָה וְעֵשֶׂב לְעִבְדַת הָאָדָם
לְהוֹצִיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ:
וַיֵּן יִשְׁמַח לְבַב אֲנוּשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשְׁמֹן
וְלָחֶם לְבַב אֲנוּשׁ יִסְעַד:
יִשָּׁבְעוּ עֲצֵי ה' אֲרָזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע:
אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָה:
הָרִים הַגְּבֹהִים לִיעֲלִים סְלָעִים מְחֹסֶה לְשִׁפְנִים [...]]
אֲשִׁירָה לָהּ בְּחַיִּי אֲזַמְרָה לְאֱלֹהֵי בְּעוֹדֵי:
יַעֲרֵב עֲלָיו שִׁיחֵי אֲנֹכִי אֲשַׁמַּח בָּהּ:
יִתְמוּ חֲטָאִים מִן הָאָרֶץ וְרִשְׁעִים עוֹד אֵינָם ב'
בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּ יְיָ-ה:
(תהילים מזמור קד, פסוקים א-יח, לג-לה)

קוראת: תפילת האילן [תרגום דידי

מנוס']

המנון שמירת הטבע של מוזמביק

אֲנִי הַמְּסִיק בְּקִרְהָ אֶת בֵּיתְךָ
וְאֲנִי אֲבוּקָה בְּלִילוֹת חֲשֵׁכָה.
אֲנִי הוּא הַצֵּל בְּיוֹם קִיץ לֹוֹהֵט
וְאֲנִי הַמְּשַׁעַן לְנִשְׁיֵשׁ הַצּוֹעֵד.
וְאֲנִי הַמְּנִיב אֶת הַפְּרִי הַמְּבָרָךְ
לְמַעַן תִּרְוָה אֶת גְּרוֹנְךָ הַנִּחְרָר
וּבְצִאתְךָ לְפָרְגַס מְשַׁפְּחָה מְחַפָּה
אֲנִי חַי וְקוֹשֶׁת וְאֲנִי הַחֲכָה.
כִּי אֲנִי הַקּוֹרֶה שְׁהַקִּימָה בְּקִרְתָּה
וְאֲנִי הַשְּׁלַחַן וְאֲנִי הַמְּטָה
וְאֲנִי הַסֵּף וְאֲנִי הַמְּשַׁקּוֹף
וְאֲנִי הַיְדִית שֶׁהַפְּכָה לְמִנּוֹף
וְאֲנִי הַגִּלְגַּל וְאֲנִי הַקְּרוֹן
וְאֲנִי הָאָרוֹן לְמַסַּע אֲחֵרוֹן.

משום כך, אֲדוּנִי הַעוֹבֵר וְהַשָּׁב,
אל תִּפְגַּע בִּי לְשׂוֹא,
אל תִּפְגַּע בִּי לְשׂוֹא!

עוד לא תמו כל

פלאייד

מילים: יורם טהרלב

לחן: רמי קליינשטיין

אֲרָצְנוּ הַסְטֵנוֹנוֹת, אֲרָצְנוּ הַיְפָה
מוֹלֶדֶת בְּלִי כְּתֻמָּה, מוֹלֶדֶת יַחֲפָה
קְבִלְנוּ אֶל שִׁירֵיךָ, כְּלָה יִפְהַפְיֶה
פְּתַחֲנוּ לִי שַׁעֲרֵיךָ אֲבוֹא בָּס אוֹדָה
יְהוָה.

בְּצֶל עֲצֵי הַחֲרָשׁ, הִרְחַק מֵאוֹר חַמָּה
יִחַדְנוּ נֶכֶה פֶה שָׂרֵשׁ אֶל לֵב הָאֲדָמָה
אֶל מַעֲיִנוֹת הָאֵהָר, אֶל בְּאֵרוֹת הַתֵּם
מוֹלֶדֶת לֵלֵא תֵאָר וְצוּעֵנוּ יְתוֹם.

עוד לא תמו כל פלאייד

עוד הזמר לו שט

עוד לבני מפה עם ליל

ולוחש לו בלאט:

את לי את האחת

את לי את, אם ובת

את לי את הפעט

הפעט שנותר.

נביאה בגדינו את ריח הפפרים

בפעמונו לבנו יפני העדרים,

ישנה דממה רוגעת

וקרן אור יפה,

ולאורה נפסעה בקרנל יחפה.

עוד לא תמו כל פלאייד...

אל בורות המים

מילים ולחן: נעמי שמר

מֵאֲהַבְתִּי

הִלַּכְתִּי אֶל בּוֹרוֹת הַמַּיִם

בְּדַרְכֵי מַדְבָּר

בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה

מֵאֲהַבְתִּי

שֶׁכַּחֲתִי עִיר וּבֵית

וּבַעֲבֹתֶיךָ -

בְּנֵהִיָּה פְּרוּעָה -

אֶל בּוֹרוֹת הַמַּיִם, אֶל בּוֹרוֹת הַמַּיִם

אֶל הַמַּעַיִן אֲשֶׁר פּוֹעֵם בְּהַר

שֵׁם אֲהַבְתִּי תִמְצָא עֲדֵנוּ

מִי מִבּוֹעַ

מִי תְהוֹם

וּמִי נֶהָר

רַח אֲהַבְתִּי

נִתְנָה לִי אֵל בְּסִיּוֹ

וּבְסַעֲרַת הַחוּל הַנוֹרָאָה

רַח אֲהַבְתִּי

בְּנִתָּה לִי עִיר וּבֵית

הִיא חַיִּי, וְהִיא

מוֹתִי מִדֵּי שָׁעָה

אֶל בּוֹרוֹת הַמַּיִם...

שֵׁם הַתְּאֵנָה

וְשֵׁם שְׂתִילֵי הַזָּית

וּפְרִיחַת הַרְמוֹנוֹיִם הַמְּפֹלָאָה

שֵׁם אֲהַבְתִּי

הַשִּׁיכּוּרָה וְלֹא מִיָּן

אֶת עֵינֶיךָ תַעֲצֵם לְאֵט לְאֵט

אֶל בּוֹרוֹת הַמַּיִם...

איזה אחלה עולם

מילים: ג'ורג' וייס ובוב תייל

לחן: ג'ורג' וייס ובוב תייל

תרגום: מאור כהן ועלי מוהר

כְּשֶׁאֲנִי רוֹאָה בְּחִלוֹנִי

עַץ שְׂמוּרִיק לָךְ וְגַם לִי

אֲנִי שֹׁר לְעֶצְמִי, אֵיזָה אַחֲלָה עוֹלָם

הַשְּׂמַיִם כְּחֹלִים, עֲנֵן הוּא לְבָן

וְהַבְּקָר בְּהִיר, וּבִלְיִלָה אֲשׁוּן

וְאֲחַלֵּם לְעֶצְמִי, אֵיזָה אַחֲלָה עוֹלָם

וְכָל צְבָעֵי הַסָּשֶׁת, יָפִים וְחֻדָּשִׁים

פְּרוֹסִים אַחֲרֵי הַגֶּשֶׁם עַל פְּנֵי

הָאֲנָשִׁים

וְהַיּוֹם פֶּה יָפֶה, וְסֵל לִי כָּל כֶּהָ

לוֹמֵר שְׂאֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ

וְהִנֵּה תִינּוֹקוֹת בּוֹכִים בְּמִטָּה

מָה שֶׁהֵם יִלְפְּדוּ לְעוֹלָם לֹא אִדְעַ

אֲנִי שֹׁר לְעֶצְמִי, אֵיזָה אַחֲלָה

עוֹלָם

אַחֲלָה עוֹלָם...

וְכָל צְבָעֵי הַסָּשֶׁת, יָפִים וְחֻדָּשִׁים

פְּרוֹסִים אַחֲרֵי הַגֶּשֶׁם עַל פְּנֵי

הָאֲנָשִׁים

וְהַיּוֹם פֶּה יָפֶה, וְסֵל לִי כָּל כֶּהָ

לוֹמֵר שְׂאֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ

הַשְּׂמַיִם כְּחֹלִים, עֲנֵן הוּא לְבָן

וְהַבְּקָר בְּהִיר, וּבִלְיִלָה אֲשׁוּן

וְאֲחַלֵּם לְעֶצְמִי, אֵיזָה אַחֲלָה עוֹלָם

אֲנִי שֹׁר לְעֶצְמִי וְשֹׁר לְעֶצְמִי, אֵיזָה

אַחֲלָה עוֹלָם

אַחֲלָה עוֹלָם...

שער שלישי

אחריות

מנחה:

ט"ו בשבט מזכיר לנו לקחת אחריות. אחריות על האדמה, על החי, על הצומח של ארץ ישראל; אחריות זה על זה, על עצמנו, על קהילתנו ועל הגרים בשכונתנו; אחריות לחינוך ילדינו לאור ערכי הקיימות, לחיים של חיבור ונתינה לטבע ולזולת. נשתה כוס שלישית – לחיי הנטיעות שאנו מתחייבים לטעת – נטיעות העשייה לתיקון העולם. לחיים!

שותים כוס שלישית – רובה אדום ומיעוטה לבן

קורא/ת:

חוני והזקן נוטע החרובים-

יום אחד היה [חוני המעגל] הולך בדרך, ראה איש שהיה נוטע חרוב. שאל אותו [חוני את האיש]: מתי העץ יניב פירות? ענה לו [האיש]: לאחר שבעים שנה. אמר לו [חוני]: וכי אתה בטוח שתחיה שבעים שנה? אמר לו אותו אדם: אני באתי לעולם ומצאתי חרוב נוטע מניב פירות. כמו שאבותי שתלו לי, כך אני שותל לצורך בניי. (תלמוד בבלי, מסכת תענית דף כג, עמוד א)

קורא/ת:

"וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל"; אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב, לא תאמרו: נשב ולא נטע, אלא הוו זהירים בנטיעות... כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נוטעים לבניכם. שלא יאמר אדם: אני זקן, כמה שנים אני חי, מה אני עומד ומתייגע לאחרים? למחר אני מת! לפיכך לא יבטל אדם מן הנטיעות, אלא כשם שמצא – עוד יוסיף וינטע, אפילו יהיה זקן. (מדרש תנחומא, פרשת קדושים)

קורא/ת:

זכרתי ימים מקדם משנת תרס"ה, שזכיתי בחסד עליון יתברך שמו לעלות על אדמת הקודש ביפו. שיחרתי בראשונה את פני רבנו – הרב קוק זצ"ל. קיבלני בסבר פנים יפות כדרכו בקודש לכל אחד. שוחחנו בדברי תורה. אחרי תפילת מנחה גדולה, יצא רבנו כדרכו בקודש לשוח בשדה, לצמצם מחשבותיו ואני התלוויתי איתו. בדרך קטפתי איזה עשב או פרח. הזדעזע רבנו ואמר לי בנחת, כי הוא נזהר מאוד לבלתי קטוף בלי תועלת, עשב או פרח שיכול לגדול או לצמוח, כי אין עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה ואומר לו גדל. כל ציץ עשב אומר דבר, כל אבן לוחשת איזה סוד, כל הבריאה אומרת שירה". (ר' אריה לוי, לחי רואי)

אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים,

בוֹנֵה צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם -

וּמְכוֹנֵן מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל.

רְצֵה ה' אֶרְצֶךָ

וְהִשְׁפַּע עֲלֶיךָ מִטּוֹב חֶסֶדְךָ.

תָּן טַל לַבְּרֵכָה

וּגְשָׁמֵי רֶצוֹן הוֹרֵד בְּעֵתֶם

לְרוּחֹת הַרִי יִשְׂרָאֵל וְעַמְּקֵיהָ

וְלִהְשָׁקוֹת בְּהֵם כֹּל צֶמַח וְעֵץ.

וּנְטִיעוֹת אֵלֶּה

אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ נוֹטְעִים לְפָנֶיךָ הַיּוֹם

הַעֲמֵק שְׁרָשֵׁיהֶם וְגַדֵּל פְּאֲרָם

לְמַעַן יִפְרְחוּ לְרֶצוֹן

בְּתוֹךְ שָׂרָר עֲצֵי יִשְׂרָאֵל

לַבְּרֵכָה וּלְתַפְאֲרָה.

וְחִזַּק יְדֵי כָל אֲחֵינוּ

הַעֲמִלִים בְּעִבּוּדֵי אֲדָמַת הַקֹּדֶשׁ

וּבְהַפְרָחַת שְׂמֵחַתָּה.

בְּרַךְ ה' חֵילֶם

וּפְעֵל יָדָם תִּרְצֶה.

הַשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קִדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם

וּבְרַךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל

וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּ לָנוּ

כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ.

(תפילת הנוטעים)

(הרב בן ציון חי עוזיאל)

כי תבואו אל הארץ

מילים: מן המקורות לחן: עממי תימני

כי תבואו אל הארץ
ויטעוכם כל עץ תחלה
ונתנו העץ פריו
והארץ יבולה.

עת לנטע אילנות,
עת לנטע אילנות,
עת לנטע ולבנות.

וישבתם איש תחת גפנו
ותחת תאנתו,
והיייתם קצץ שתול
על-פלגי-מים

עת לנטע אילנות,
עת לנטע אילנות,
עת לנטע ולבנות.

ובייתם חרבות עולם
שקומות תקוממו
וחיייתם על-אדמתכם
לבטח ולעולם.

עת לנטע אילנות,
עת לנטע אילנות,
עת לנטע ולבנות

מלאו אסמינו בר

מילים: פנחס אלעד (לנדר) לחן: דוד זהבי

מלאו אסמינו בר ויקבינו יין
בתינו הומים, הומים מתינוקות
ובקמתינו פורה -

מה עוד תבקשי מאתנו מכוּרה
ואיו, ואיו עדינו?
מה עוד תבקשי מאתנו מכוּרה
ואיו, ואיו עדינו?

קוראת:

הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל אמר על נטיעת עצים בארץ: "נטיעת עץ פרי בארץ ישראל, אין זו סתם פעולה חקלאית רגילה. זו התדבקות במצוותיו של הקב"ה, שאף הוא התעסק במטע הארץ תחילה. שנאמר [ויקרא רבה]: 'מתחילת ברייתו של העולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחילה, שנאמר 'ויטע ה' אלוקים גן בעדן מקדם'— אף אתם כשתכנסו לארץ ישראל, לא תתעסקו אלא במטע תחילה". מספרים שבחגיגת נטיעות במגדיאל התרגש הרב כל כך, עד שדמעות זלגו מעיניו, ופניו היו אדומים כלפיד. כשהגישו לו מעדר כדי שישתתף בנטיעות, סירב לקחת את המעדר וטיפל בגושי האדמה בידיו. הרב הסביר כי נטיעת עץ בארץ ישראל איננה פעולה חקלאית רגילה, אלא מעשה קדוש. לכן אין להשתמש במעדר המפריד בין האדם לבין אדמת הקודש.

מנחה:

אמר יאנוש קורצ'אק, המחנך הגדול: "הדואג לימים - זורע חיטים, הדואג לשנים - נוטע עצים, הדואג לדורות - מחנך אנשים"

נאכל מיני מזונות, מתוצרת הדגן, כצעד במסע של דאגה לעתיד טוב יותר, למען הדורות הבאים.

ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, בורא מיני מזונות.

אוכלים עוגות ועוגיות

רבן יוחנן בן זכאי היה אומר: אם הייתה נטיעה בתוך ירך ויאמרו לך: הרי לך משיח - בוא ונטע את הנטיעה ואחר-כך צא והקבילו. (אבות דרבי נתן, נוסח ב, לא)

כך הולכים השותלים

מילים: יצחק שנהר לחן: ידידיה אדמוני

מה יהא פה, השותלים?
שתיל יבוא בכל גומה,
יער עד יפרש צלו,
על ארצנו עגומה -
בטי"ו בשבט!
בטי"ו בשבט!

כה הולכים השותלים:
רו בלב ואת ביד,
מו העיר ומו הכפר,
מו העמק, מו ההר -
בטי"ו בשבט!
בטי"ו בשבט!

למה באתם, השותלים?
נה בשרקע ובצור,
וגומות סביב נחפר
בְהָרִים ובְּמִישׁוֹר -
בטי"ו בשבט!
בטי"ו בשבט!

שער רביעי

התחדשות

מנחה:

ט"ו בשבט הינו חג של התחדשות: התחדשות של הטבע, התחדשות אישית והתחדשות קהילתית. שנה שניתן לנצלה לרענן השגרה, שנה המעניקה מרחב ליצירתיות והזדמנות לחדשנות. נשתה כוס רביעית לחיינו! לחיי כוחות היצירה והעשייה שלנו; לחיי יכולתנו לתקן את העולם; לחיי שמחת החיים והכרת הטוב שלנו; לחיי האהבות שלנו; לחיי המשפחה שלנו; לחיי החברים והקהילה שלנו; לחיי הסביבה שבה אנו חיים; לחיי העץ והפרח שהם 'שלנו'; נרים כוס לחיי הדברים היקרים באמת בחיים שלנו. לחיים!

ציפור אחוזת קסם

זלדה

כאשר הגוף הרך

קט לנפל

והוא מגלה חרדתו מפני הקא

לנשמה,

מצמים עץ השגרה הנמוך

שאבק אכלו

עלים ירקנים פתאם.

כי מריח האין יפריח

הדור נאה

ובצמרתו צפור

אחוזת קסם.

שותים כוס יין רביעית כולה אדום

קורא/ת:

אילן אילן במה אברקך?
כשנפרד רב נחמן מרב יצחק, אמר לו: תברך אותי. אמר לו: אמשול לך משל, למה
הדבר דומה:
מעשה באדם שהיה הולך במדבר והיה רעב ועזר יצא, והנה מצא אילן שפירותיו
מתוקים,
וצלו נאה ואמת הפנים עוברת תחתיו. שמח האדם מאד, ישב בצל העץ אכל מפירותיו
ושטה ממיו.
כשנצפה ללכת אמר: אילן אילן במה אברקך?
האם אברקך שפירותיו יהיו מתוקים? הרי פירותיו מתוקים! שיהיה צלך נאה? הרי
צלך נאה!
שתהא אמת הפנים עוברת תחתיו? הרי אמת הפנים עוברת תחתיו!
אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעים ממך יהיו כמותך!
אף אתה במה אברקך? אם בתורה - הרי יש לך תורה, אם בעלש - הרי יש לך עלש,
ואם בבנים - הרי יש לך בנים, אלא יהי רצון שיהיו הילדים שלך כמותך.
(תענית ה"ב)

קורא/ת:

מתוך ראיון רדיו עם עזריה אלון:
עם חידוש ההתיישבות היהודית בשנות השמונים של המאה העשרים עלה הצורך
במציאת תוכן חדש ליום הזה.
בט"ו בשבט בשנת תר"ן, 1890, יצא המורה והסופר זאב יעבץ בראש תלמידיו מבית
הספר בזיכרון-יעקב לנטיעה חגיגית, וקבע בכך אופי חדש לט"ו בשבט - חג נטיעת
האילנות, ולא סתם ראש השנה לאילן.
בשנת 1908 הכריזה הסתדרות המורים והגנות באורח רשמי על ט"ו בשבט כחג
הנטיעות.
מאוחר יותר אימצה הקרן הקיימת את המועד הזה, וכך אנחנו מכירים את ט"ו בשבט
כיום נטיעה, גם אם מקומות הנטיעה מרוחקים, והרוב המכריע של ילדי בית הספר
איבנו יכול כלל להגיע לנטיעה.

עץ השדה

מילים: נתן זך
לחן: שלום חנוך

פִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
 כְּמוֹ הָאָדָם גַּם הָעֵץ צוֹמֵחַ
 כְּמוֹ הָעֵץ הָאָדָם נִגְדָע
 וְאֲנִי לֹא יוֹדָע
 אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
 כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה
 פִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
 כְּמוֹ הָעֵץ הוּא שׂוֹאֵף לְמַעַלָּה
 כְּמוֹ הָאָדָם הוּא נִשְׁרָף בְּאֵשׁ
 וְאֲנִי לֹא יוֹדָע
 אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
 כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה
 פִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
 כְּמוֹ הָעֵץ הוּא צֵמָא לְמַיִם
 כְּמוֹ הָאָדָם הוּא נִשְׁאָר צֵמָא
 וְאֲנִי לֹא יוֹדָע
 אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
 כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה
 אֶהְבְּתִי וְגַם שְׂנֵאתִי
 טְעַמְתִּי מֵזָה וּמֵזָה
 עָבְרוּ אוֹתִי בְּחֻלְקָה שֶׁל עֵפֶר
 וַיֵּר לי מֵר לי בְּפֶה
 כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה
 כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה

במבט לאחור אנחנו יכולים להאשים את עצמנו, את הקרן הקיימת ואת מועצת המורים בכך שט"ו בשבט לא נהיה "חג לאילנות", ככתוב בשיר, אלא חג הנטיעות. בואו ונחפש בכל הפרסומים והשירים מילה על העתיד לקרות לשתיל לאחר שנטענו אותו, ועל המחויבות שלנו לעץ לאחר שעזבנו את אתר הנטיעות. אין זה מקרה כי בפולקלור נוצר זלזול בטקסי הנטיעה, כאשר לעתים לא בא בעקבותיהם יער, אלא טקס נטיעה חדש.

קורא/ת:

דברי בן גוריון בכנסת בעת הבאת חוק גנים לאומיים לקריאה ראשונה בכנסת: "עץ בן שבעים שנכרת - לא יוכל לבוא במקומו שום מבנה מועיל חדש. אין תמורה לעץ עתיק. המשמיד עץ כזה עוקר שורשי אדם. אין שום בניין או חשמל חשוב יותר מעץ איקליפטוס עבות, שקמה ישנה, חורש אלונים. הם שורשי האדם. בניין תוכל להקים כאן או שם, ולעץ בן מאה אין תמורה..."

מנחה:

נאמר במקורותינו :

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו: ראה מעשיי כמה נאים ומשובחין הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם תקלקל אין מי שיתקן אחרך (קהלת רבה, ז). ט"ו בשבט של שנת השמיטה יכול להיות לנו ליום של קבלת החלטות לעניין זה - כיצד אנו לוקחים חלק בשמירה על אילנות ארצנו, הגשמיים והרוחניים? המיזם "שומרים על עצים" של יחידת פקיד היערות במשרד החקלאות הוא פרויקט ייחודי שנועד להטמיע בקרב הציבור הרחב בישראל את חשיבות ההגנה על העץ. "שמיטה ישראלית" הינה מיזם שנועד לקדם התנדבות ועשייה חיובית בשנת השבע. שני אלו הינם דוגמאות לעשייה חיובית הנגזרת ומתאימה לשנה חשובה זו. אז אם אהבת העם והארץ בלבכם - זה הזמן להצטרף למעגלי העשייה.

ט"ו בשבט שמח!

ברוש

מילים: אהוד מנור
לחן: אריאל זילבר

בְּרוֹשׁ, לְבָדוּ אֵימָן.
 לוֹ כֵּךְ נִתְּנוּ וְאֶלְמָד
 אֵת דְּרָכֹו שֶׁל עֵץ אֶחָד.

וְאֲנִי כְּמוֹ תִינוֹק
 שֶׁנִּשְׁבֵּר וְלֹא יָכוֹל מוֹל פְּנֵי הַשָּׁמַשׁ.
 בְּחַמְסִיו, בְּצָרָה
 אֵל מוֹל פְּנֵי הַסְּעָרָה.

הִנֵּה בְּרוֹשׁ, לְבָדוּ...

וְאֲנִי כְּאֵימָן בְּרוֹשׁ
 שֶׁנִּשְׁבֵּר בְּתוֹךְ שָׂדֶה מוֹל פְּנֵי הַשָּׁמַשׁ
 בְּחַמְסִיו, בְּצָרָה
 אֵל מוֹל פְּנֵי הַסְּעָרָה.

עַל צֵדוֹ נִטָּה הַבְּרוֹשׁ
 לֹא נִשְׁבֵּר אֵת צַמְרָתוֹ הַרְבִּיזוֹ עַד עֶשְׂב.
 וְהִנֵּה, מוֹל הַיָּם
 עָם הַבְּרוֹשׁ יֵרֵק וְרָם.

הִנֵּה בְּרוֹשׁ, לְבָדוּ
 מוֹל אֵשׁ וּמַיִם.
 הִנֵּה בְּרוֹשׁ, לְבָדוּ
 עַד הַשָּׁמַיִם.

שיר סיום - לחיי העם הזה

מילים: חיים חפר

לחן: דובי אלצר

הָעַם הַזֶּה הַמְּפֹלָג כָּל הַשָּׁנָה
כִּי־צַד הוּא קֵם כְּשֶׁהוּא מְרִיחַ סַכְנָה
אֵיךְ מִתְעוֹרֵר הוּא מִנֹּרְבָנָה וְעַד צִילֵי
כִּי הוּא יוֹדֵעַ שׁ... אִם אֵינוֹ אֲנִי לִי מִי לִי

אה...

לְחַיֵּי הָעַם הַזֶּה, הָעַם הַזֶּה
הָעַם הַזֶּה,
שֶׁכִּפְּרָה טוֹב שֶׁהוּא כָּזֶה,
שֶׁהוּא כָּזֶה!
לְחַיֵּי הָעַם הַזֶּה
שֶׁכִּפְּרָה טוֹב שֶׁהוּא כָּזֶה!

הָעַם הַזֶּה מִתִּי נִחְלָץ הוּא לְעִזְרָה
כְּשֶׁהוּא רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ אֶתְנֵר אוֹ יֵשׁ צָרָה
אֵינוֹ מִפְּלִגָּה אֵז, אֵינוֹ סִיעָה אֵז וְאֵינוֹ סַקטוֹר
וּמִן הַיַּעַד לֹא תִזַּז אוֹתוֹ בְּטַרְקטוֹר!

אה...

לְחַיֵּי הָעַם הַזֶּה...

הָרִימוּ כּוֹס וְשִׂתוּ נָא בְּלִי לְהַתְּבַיֵּשׁ
אֶל מֹל הַנְּעֵר שֶׁעֲמַד אֶל מֹל הָאֵשׁ
לְבָנֵי תִימֹן, לְבָנֵי אֵלְגִיר, לְבָנֵי הַיִּיָּקִים -
לְבָנֵי עֲקִיבָא וְלְבָנֵי הַדִּיִּסְקוֹטְקִים

אה..

לְחַיֵּי הָעַם הַזֶּה...

הַשִּׁיר הַזֶּה נִכְתָּב לְפָנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה
כְּשֶׁעוֹד הַכֹּל הָיוּ תְּמִימִים פֶּה בְּמַדְיָנָה
הַיּוֹם יֵאמְרוּ לָךְ תִּסְפֹּר לְסַבְּתָא
וְהִלְוֵאֵי יוֹם יָבֹוא נְשִׁיר זֹאת שׁוֹב בְּצַוְתָא!

תם ונשלם סדר ט"ו בשבט כתיקונו,
וכל המרבה לספר על ט"ו בשבט - הרי זה משובח!

מא שמח!

מיזם "שומרים על עצים"

כל אדם במדינת ישראל, צעיר כבוגר, יודע שפרחי הבר מוגנים, ולא יעלה בדעתו לפגוע בהם. כמו פרחי הבר, כך גם העצים – מוגנים וחשובים ביותר לקיום האדם והסביבה. לפיכך, מצאנו לנכון להעלות על נס את החינוך להגנה על העצים, לשימורם ולטיפול בהם הן במטרה להאריך את ימיהם, והן במטרה למנוע מהם פגיעה מגיזום חריף, השחתה או כריתה.

מטרות המיזם:

1. להפנות את תשומת הלב אל העצים, להכירם ולפתח את ההתבוננות בהם, שהרי הם היצורים החיים המופלאים ביותר בעולמנו.
2. ללמוד ולהבין את חשיבות העצים לקיום החיים ולאיכות הסביבה.
3. להכיר את ערכם ההיסטורי של העצים בארצנו.
4. לעודד לקיחת אחריות בטיפול בעצים ובשמירה עליהם.

מי יכול להשתתף במיזם?

המיזם מיועד לכל ארגון, קבוצה או אדם המודעים לחשיבות הרבה של החינוך להגנה על עצים, משלבים את הנושא בתכנית החינוכית שלהם ומעוניינים להובילו בתחומם. מרכז אחד וצוות מנחים יובילו מיזם. יחד הם יגבשו, יתכננו ויפעילו את פרטי תכנית המיזם בקהילה שבראשה הם עומדים.

אם ברצונכם להצטרף למיזם החינוכי "שומרים על העצים" – הצטרפו אלינו עוד היום!

לפרטים נוספים על המיזם ולהרשמה – היכנסו לאתר משרד החקלאות ופיתוח הכפר, אגף יער ואילנות – "שומרים על העצים": www.moag.gov.il/trees; או בדוא"ל trees@moag.gov.il; או בטלפון 03-9485816.

טבע עברי

הינה עמותה המקדמת אחריות סביבתית יהודית בישראל. למן הקמתה, עוסקת העמותה בהעלאת השיח היהודי-סביבתי לסדר היום בחברה הישראלית, בהכשרת מנהיגות בתחום, ביוזמה ובהובלה של תכניות חינוכיות ובבניית תשתית לקשר עם התפוצות סביב "תיקון עולם" סביבתי. ככלל, הניעה טבע עברי מאות אנשים ללימוד ולעשייה סביבתית, וחשפה את החיבור בין זהות יהודית לאחריות סביבתית בקרב עשרות אלפים. 'שמטיה ישראלית' היא פרויקט הדגל של הארגון החל משנת תשע"ג. למערכי שיעור וחומרי למידה היכנסו לאתר www.tevaivri.org.il. ליצירת קשר: teva.ivri@gmail.com